

Кокоева А.М.

БИЛИМ БЕРҮҮНҮН САПАТЫН ЖОГОРУЛАТУУДА, МЫЙЗАМ АЛДЫНДАГЫ АКТЫЛАРДЫН ОРДУ

Кокоева А.М.

МЕСТО ПОДЗАКОННЫХ АКТОВ В ПОВЫШЕНИИ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

А.М. Кокоева

PLACE SECONDARY LEGISLATION TO IMPROVE THE QUALITY OF EDUCATION

УДК:342.56

Бул макалада билим берүүнүн сапатын жогорулатууда, мыйзам алдындагы актылардын орду каралган.

В этой статье рассмотрено место подзаконных актов в повышении качества образования.

This article considers the place of subordinate legislation in improving the quality of education.

Мамлекетибиздин социалдык экономикалык саясий абалдарын өнүктүрүү жалпы коомчулуктун максаты. Бул максаттарды ишке ашырууда, билим берүү чөйрөсүнүн ролу чоң. Анткени билим берүүнү жакшыртуу аркылуу мамлекетибиздин өнүгүшү камсыздалат. Баарыбызга белгилүү болгондой ар бир тармактын өнүктүрүү, билимдүү кадрлардын даярдалышынан көз каранды. Кадрларды сапаттуу заман талабына ылайык даярдоо ар бир билим берүүчү тутумдардын негизги милдети. Азыркы мезгилде мамлекетибиз базар экономикасына өтүп өз алдынча өнүгүүнүн кадамына түшкөн абалда, социалдык, экономикалык, саясий шарттарыбызга ылайык билим берүү чөйрөсүндөгү татаал чечилбеген маселелер арбын.

Бул абалдагы маселелерге карабастан, билим берүү чөйрөсүн жакшыртуу максатында ар кандай реформалык саясатты жүргүзүүгө багыттап, социалисттик коомдо калыптанган тутумубузду артка таштап, дүйнөлүк стандартка жооп берүү максатында заманбап кадрларды даярдоону көздөп ар бир жогорку окуу жайлары аракеттенүүдө.

Коомчулукта кадрлардын сапатсыз даярдалуусуна, күнөөлүү катарында билим берүү тармагынын өкүлдөрүн айыптап жаткан учур.

Билим берүүнүн сапатын жогорулатууда ар кандай жолдорду ойлоп табуу менен практикада колдонуу аркылуу иш жүзүнө ашыруу билим берүү тутумундагы негизги маселелердин бири.

Билим берүүнүн сапатын жогорулатууда ченемдик укуктук актылардын орду жогору.

Ченемдик укуктук акт-бул, атайын укугу бар орган тарабынан кабыл алынган жана укук ченемдерин камтыган укуктук акт. б.а. көп жолку колдонууга ылайыкташтырылган жалпы мүнөздөгү жана үзгүлтүксүз аракеттенүүчү көрсөтмөлөр.

Ченемдик укуктук актылар юридикалык күчүнө карата төмөндөгүдөй болуп бөлүнөт:

1. Мыйзамдар

2. Мыйзам алдындагы актылар

Мыйзам-бул өзгөчө тартипте мыйзам чыгаруу органы тарабынан же референдумда кабыл алынуучу, элдин эркин чагылдыруучу, жогорку юридикалык күчкө ээ болгон жана бир кыйла манилүү коомдук мамилелерди жөнгө салуучу ченемдик акт.

Мыйзамдын белгилери катарында төмөндөгүлөр таанылат:

1. Мыйзам чыгаруу органы тарабынан же референдумда гана кабыл алынат;

2. Өзгөчө тартипте даярдалат жана чыгарылат;

3. Мыйзам элдин эркин жана кызыкчылыктарын түздөн түз чагылдырылат;

4. Жогорку юридикалык күчкө ээ;

5. Бир кыйла маанилүү коомдук мамилелерди жөнгө салат.

Мыйзамды иштеп чыгуу жөнүндөгү ой-пикирлер, сунуштар, идеялар мыйзам жазылгандан баштап, мыйзамды кабыл алган мөөнөткө чейинки жолду П.И. Седугиндин, Ю.А. Тихомировдун, Д.А. Керимовдун жана башка юрист-окумуштуулардын илимий эмгектеринде жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Регламенти жөнүндө» Мыйзамдын негизинде төмөндөгүдөй баскычтар каралган:

1. Мыйзам чыгаруу демилгелери;

2. Мыйзам долбоорун даярдоо;

3. Даярдалган мыйзам долбоорун парламенттин комитетине расмий түрдө киргизүү;

4. Мыйзам долбоорун Мыйзам чыгаруу жыйынына биринчи окуудагы талкуусу;

5. Мыйзам долбоорун экинчи окуудагы талкуусу;

6. Мыйзам долбоорун үчүнчү окуудагы талкуусу жана аны кабыл алуу;

7. Мыйзам долбоорун жарыялоо.

Мыйзамдарга мыйзам алдындагы актылар дал келүүгө жана эч кандай каршы келбөөгө тийиш. Дал ушул белгилер ченемдик актылардын тутумунда мыйзамды бөлүп, анын жогорку күчүн аныктап турат.

Мыйзам алдындагы актылар – мыйзамдардын негизинде жана аларды аткаруу үчүн чыгарылган юридикалык ченемдерди камтыган актылар.

Мыйзам алдындагы актылар төмөндөгүдөй түрлөргө бөлүнөт:

1. Президенттин жарлыктары: өлкөнүн бүткүл аймагында милдеттүү түрдө аткарылуусу шарт;

2. Өкмөттүн токтомдору;
3. Министирликтин буйруктары, нускамалары, уставдары, жоболору;
4. Мамлекеттик бийликтин жергиликтүү органдарынын чечимдери жана токтомдору, тескемелери ж.б.

Мыйзам алдындагы актылардын түрү катарында, министирликтердин буйруктары, нускамалары, устав, жоболору таанылат да, Мыйзамдардын, Президенттин Жарлыктарынын, Өкмөттүн токтомдорунун негизинде кабыл алынып, коомдук мамилелерди жөнгө салат.

Бул аныктама көрсөткөндөй, атайын укугу бар орган катарында Билим берүү министирлиги, билим берүү чөйрөсүн жөнгө салуучу мыйзам катары кабыл алынган «Билим берүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын мыйзамына ылайык башка мыйзам алдындагы актыларды кабыл алуу укугуна жана милдетине ээ.

Азыркы күндө практикада көрсөткөндөй, өз убагында чыгарылбаган жана кээ бир жакшы иштелбей чыккан мыйзам алдындагы актыларды колдонуу билим берүү чөйрөсүндө бир топ маселелерди жаратууда.

Кээ бир учурларда мыйзам мыйзамдык актылардан жогорку күчкө ээ экендиги белгилүү болсо да, мыйзамдык актылар мамилелерди жөнгө салууда негизги ролду ойноо менен өзгөчө мааниге ээ болуп калууда. Буга мисал катарында төмөндөгүлөрдү келтирсек болот:

Билим берүү мыйзамынын 3-беренесинде билим алуу укугу белгиленген: Кыргыз Республикасынын жарандары жынысына, улутуна, тилине, социалдык жана мүлк абалына, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрүнүн чектелгенине, ишинин түрүнө жана мүнөзүнө, дин тутуусуна, саясий жана диний ынанымдарына, жашаган жерине жана дагы башка жагдайларга карабастан билим алууга укуктуу деп жазылган бирок министирликтин мыйзам алдындагы актылары аркылуу бир катар чектөөлөр киргизилүү менен жогорку күчкө ээ болууда. Жогорку окуу

жайларына абитуриенттерди кабыл алууда, абитуриенттердин бул мыйзамда көрсөтүлгөн жана Конституциялык укугу чектелүүдө. Каалаган кеипти тандоодо, студент катары кабыл алынууда, баарыбызга белгилүү болгон жалпы республикалык тестирилөөгө катыша албай же балы төмөн болуу менен билим алуу укуктары чектелип окутуунун каалаган түрүнө окуй албай калган учурлар болууда.

Бул көрсөтүлгөн мисалдар оң жакты да терс жакты да ичине камтыган ар кандай коомчулуктун талкуусундагы маселелер, мүмкүн бул да билим берүүнүн сапатын жакшыртууга багытталган саясаттыр.

Билим берүүнүн сапатын жакшыртууда мыйзам алдындагы актылар негизги мааниге ээ. Ушул себептүү коомдун талабына ылайык, жогорку сапаттагы ченем актыларын иштеп чыгуу керек. Сапаттуу ченем актылары билим берүүнү жакшыртууга шарт түзүү менен билим берүү тутумдарынын ишмердүүлүктөрүн алдыга жылдырууга шарт түзөт.

Жыйынтыгында, усулдук, илимий, тарбиялык иш аракеттерге окутуунун түрлөрү, окуу процессин, мамлекеттик стандартка байланышкан билим берүү тутумдарынын ишмердүүлүктөрүн жөнгө салуучу ченемдик актыларды инновациялык шарттарды камтуу мүмкүнчүлүгүндө, өз мезгили менен жоопкерчиликтүү милдеттенмелик түрдө иштеп чыгуунун негизинде билим берүүнүн кандайдыр бир деңгээлде сапатын жакшыртуубуз мүмкүн.

Адабияттар:

1. «Билим берүү жөнүндө» КРнын мыйзамы, 2003-жыл, 30-апрель (2013-жылдын 4-июлундагы редакциясына ылайык)
2. Матузов Н.И., Малько А.В., «Мамлекет жана укуктун теориясы» Окуу китеби-2004-ж.
3. Пиголкина А.С. «Мамлекет жана укуктун теориясы» Окуу китеби. - 2007-ж.
4. Алексеев С.С. «Мамлекет жана укуктун теориясы» Окуу китеби-2002-ж.

Рецензент: д.ю.н., профессор Турганбаев С.